

Képek feltételes módban

Németh Géza festőművész új művei

Németh Géza (1944) festőművész 1968-ban megnyílt kiállításjegyzékében a hazai művészek körében meglehetősen szokatlan módon sorakoznak egymás után a magyar és az amerikai városok és kiállítóhelyek nevei. Az alkotói törekvéseit körvonalazó lexikon-szócikk megemlíti, hogy a korai, lírai hangvételű kompozíciókat követően látomásokat festett, majd mitologikus témákat dolgozott fel, később hiperrealista, illetve fotónaturalista képek készültek műhelyében, de a geometrikus szellemiség sem hagyta érintetlenül piktúráját. Ezután egymást követték pályáján a különböző tematikákkal és azok feldolgozásával jelölhető alkotószakaszok: így az expresszív hevületű tájélmény-feldolgozások, a bibliai témák interpretációi vagy a groteszk portrészorozat művei. Így pontosnak ítélnél az a művészettörténeti konklúzió, hogy festészetére – illetve különböző eszközökkel előadott képalkotására – egyfajta eklekticizmus jellemző, amely a modern művészet jellegzetes magatartásmódjával, művészetszemléletével állítható párhuzamba. A korábban számos izgalmas kezdeményezéssel, újítással és kísérlettel éltetett festészet legújabb alkotásai mintha a klasszicizálódás korszakának beköszöntét jeleznék Németh Géza munkásságában: hagyományos festői eszközökkel készült, a klasszikus táblakép-műformába illeszkedő, az évtizedek során a sokirányú kezdeményezések ellenére is egyéni szemléletűvé kimunkált stilisztikai alkotói jegyekkel összefogott művek együttese született meg a közelmúlt három-négy évében műtermében.

Németh Géza festőművész az ezredforduló előtti és utáni években az új idők új dalainak megcsendülése szellemében a számítógépes képalkotás és képkivitelezés felé fordult: a korábbi olaj-vászon kompozíciókat fokozatosan a vegyes technikával alakított, a hagyományos anyaghasználatot és eljárásokat fokozatosan háttérbe szorító, a fotót, vagy helyesebben a számítógép-képet mintegy mű-alapanyagként kezelő, a számítógépes átfarmálást, a „gépi kollázstechnikát” alkalmazó alkotások váltották fel. 2001–2002-ben készültek római digitális montázsai, s ebben az időszakban fontos fotósorozatokat is rögzített az amerikai kontinensen és magyarországi színtereken. Műveinek megalkotása során ekkor már a „fotóhasználat”, a számítógépes formálás és komponálás, a digitális nyomtatás vált hangsúlyossá: e képek technikai meghatározása szerint „akryl, digitális nyomat, vegyes technika, farost” anyag- és technika-megjelöléssel szerepeltek kiállításain. Az új képsorozat tematikailag és stilisztikailag kapcsolódik, technikailag, formailag viszont elszakad a megelőző korszakok törekvéseitől: itt már ismét kizárólagos – mint a pálya korai szakaszában – a tiszta festői eszközök alkalmazása. A klasszikus eszményekhez való visszatérésre utalnak a tartalmi mozzanatok, a tematikák, a műfajok is: végső soron figura- és állatábrázolások, városképek, életképek és portrék sorakoznak ebben az új kollekcióban, jóllehet ezek minden esetben átértelmezett, átfarmált jelenségek, amelyekkel kapcsolatban az eredeti tematikai vagy műfaji leírás csak az általánosságok szintjén alkalmazható, illetve értelmezhető. De

emberalakok tünedeznek fel, felismerhető vagy fantázia szülte állatok jelennek meg, épületek, tornyok magasodnak ezeken a képeken, alakok néznek ránk ezekről a festőiségekben dúskáló kompozíciókról. Napjaink alkotásaira is érvényesíthető, és mind a tartalmi és mind a formai vonatkozásokban is igaz Takács Ferenc két évtizede megfogalmazott azon megállapítása, amely szerint „Németh Géza képei tartalmasan 'haboznak' az ábrázolás és a kifejezés, a köznapilag látott odakinti világ felismerhető reprodukciója és a meghatározatlan belső látomás projekciója között”.

Az ábrázolás és a kifejezés, vagy inkább a leképezés és a képi kijelentés közötti vetélkedés által meghatározottan, az ún. reprodukálható valóság és az ún. valóságelemek autonóm képi kontextusokban helyezése, öntörvényű kifejezőerővel való felruházása, átformálása, átírása terén zajlanak Németh Géza festői történései napjainkban is. Ezt a piktúrát az ábrázolás/nem ábrázolás, a konkrét/absztrakt határmezsgyéjén való könnyed átlépés, közlekedés, illetve a határvonalon való magabiztos egyensúlyozás avatja feszültté: a kompozíciókon az alakok, az állatok, a tájmotívumok, a tárgyak úgy jelennek meg, hogy aztán átadják helyüket a valóságra foszlányszerűen rímelő, a valóságelemek emlékét hordozó, vagy ezt az emléket megsemmisítő önértékű festői eszközöknek, elemeknek, hatásoknak. A két, a XX. századi festői hagyományban egymástól elváló – sokszor egymás ellen forduló, illetve egymás ellen fordított – szemlélet, alkotómódszer – a természetelvű és az elvont, a konkrét és az absztrakt – szabad szárnyalása ezen a Németh Géza által meglelt érintkezési területen sajátos kettősség feszültségét, talányosságát hordozza. Kompozícióin a dolgok elszakadnak a konkrétumoktól, ugyanakkor az elvonatkoztatások valamiképpen konkrétumokkal telítődnek: e villódzásban megfoghatatlanságok és tetten ért felismerések ütköznek egymással, vagy oldódnak fel ellentéteikben és azonosságaikban. Az értelmezéshez hozzásegítenek – vagy az értelmezési szabadságot korlátlanra nyitják – a mitológiai és a bibliai hivatkozások. Charon és a Styx folyó, a sumerok világa, a bábeli torony, Mózes és Ninive, Jézus Krisztus. A művek kompozicionális centrumában általában mindig egy-egy kiemelt, hangsúlyos motívum jelenik meg a jelzésszerű elemekből szervezett, oldott foltokból komponált háttér előtt, illetve festői közegben. Mind a motívum, mind a festői közeg a valóságra és a valóságon túlira utaló egyszerre: egy-egy alakzat, valamely forma, egy-egy foltrendszer már-már a ráतालálás, az azonosítás, a felfedezés élményével ajándékoz meg, amikor elbizonytalanodunk, és az elvont szférák világában kezdünk kutatni és kalandozni. Így hát csak feltételes módon fogalmazhatunk, ha a Németh-művek leírására és értelmezésére vállalkozunk – ezért is lett az új képciklus összefoglaló megnevezése az, hogy *Képek feltételes módban*. A finom eszközökkel szintetizált szürreális és expresszív előadásmód komor, borongós, inkább sötét, mint világos árnyalatokba burkolózó, mély színvilággal párosulva bontakoztatja ki a valószerűségek és a megfoghatatlanságok, a valóságosnak vélt-ítélt és a transzcendensnek érzett jelenségek dilemmáit. A közelmúltban lezajlott alkotómódszer-, illetve a technika-váltás – vagyis a korai, a korábbi metódusokhoz való visszatérés – kapcsán, ezen új kollekciót szemlélve megvonhatjuk azt a konzekvenciát is, hogy Németh Géza festészete részletgazdagabb lett, és kolorisztikus vonatkozásban és fakturális szempontból is dúsult.

A reális és szürreális, a valóságos és transzcendens jelenségek egyidejű jelenléte, a lírai és a drámai szólamok együttes megszólaltatása, az emocionális izzás és a bensőséges meditáció összekapcsolódó effektusa – Németh Géza festészetének ezek a mélyben munkáló ellentétei – méltán szítják és táplálják a létezés megfoghatatlansága által inspirált, egyre súlyosbodó kétségeinket és egyre fokozódóbb nyugtalanságunkat.

Wehner Tibor

